

Sklo nikdy nekončí

Scénograf a sklář RICARDO HOINEFF (49) je muž s pestrobarevným životním příběhem. Narodil se v Riu de Janeiru. V židovské rodině. Na začátku 90. let sbalil kufr a odletěl na blind do Prahy. Vystudoval scénografii na DAMU a stal se z něj respektovaný tvůrce televizních znělek od *Občanského juda* až po *StarDance*. Ve čtyřiceti ale viděl v Novém Boru při práci skláře. A zamiloval se. Do skla. A začal znovu chodit do školy. Dnes tvoří umělecké sklo vlastní metodou. „Když se bourají dekorace pro nějakou znělku, skoro pláču, že něco končí. A musím zase rychle ke sklu. Scénografie je teď a tady. Sklo je napořád.“



■ **V posledních letech jste umělecky sklář, ale dvacet let děláte scénografii pro televizní znělky. V jedné takové jste si dokonce sám zahrál, byl jste „mužem, který mrká“ na ČT2. Jak jste k tomu přišel?**

Dělal jsem scénografii pro nové znělky všech kanálů České televize v roce 2006. Točili jsme to týden v Kolbence, ve staré tovární hale, vyřádili jsme se. Měli jsme tam dvanáct typů lidí a jeden úžasný týpek, takový hipster...

■ **... Ještě předtím, než to bylo cool.**

... Přesně tak. Měl s sebou placatku alkoholu, a tak dlouho čekal na svůj záběr, že pak už byl nepoužitelný, nenatočitelný, ono bylo hrozné vedro. Jenže my jsme potřebovali natočit znělku s někým takovým. Tak kameraman řekl: „Ricci, pojď, zkusíme to s tebou.“ Ale já jsem strašně skromný a stydlivý, takže to trvalo celých třicet vteřin, než jsem stál připravený před kamerou (*směje se*). Mělo to běžet jen dva měsíce, ale nakonec jsem byl v televizi možná i několik let. Taková malá blbost. Tři vteřiny mrkání, a kolik lidí mě pak poznávalo. V Holešovicích jsem za to dostal dýně, na letišti mě paní pustila přednostně k odbavení. Tři vteřiny v televizi, a co to udělá!

■ **Začínal jste na Nově, pak jste dlouho pracoval pro Českou televizi, máte za sebou i etapu na TV Barrandov. Která z vašich prací byla nejpoblábnější?**



„Novamba začala jako letní kampaň TV Nova ještě za Vladimíra Železného. Téma bylo ‚roztočené‘ léto, jenže já to se svou češtinou nepochopil jako od slova natáčet, ale točit se, tančit...“

Jednoznačně Novamba. Nepamatujete? To byla opravdu sláva. Začalo to jako letní kampaň ještě za Vladimíra Železného, kterému tehdy na znělkách velmi záleželo – na budování image televize a kampaň šlo hodně peněz, dělali jsme třicetivteřinové spoty, to je teď naprosto nemyslitelné, i nejdlejší znělky dnes trvají sedm vteřin. Téma bylo „roztočené“ léto, jenže já jsem to se svou češtinou nepochopil jako od slova natáčet, ale točit se, tančit... Vymyslel jsem malinký taneček v brazilském rytmu, pan Železný byl nadšený a bylo z toho nakonec Roztančené léto. A ten ta-

„Byl jsem pyšnej, že Brazilec zasáhl do české kultury.“

neček se neskutečně ujal. Všichni to znali, lidi posílali videa – a pozor, to bylo v době, kdy nešlo jen tak vzít mobil a cokoliv natočit. Z letní kampaň byla podzimní i zimní a vyvrcholilo to oslavou deseti let televize. Hudba od Tadeáše Věřčáka byla nejstahovanější zvuk do mobilů toho roku. Pak jsme dělali velkou akci na Václaváku... Bylo to velké a mimořádné, dával jsem rozhovory, byl jsem fakt chvíli slavný a byl jsem pyšnej, že Brazilec zasáhl do české kultury.

■ **Svůj první honorář za scénografii jste ale dostal už v sedmnácti letech. V Riu. Za co to bylo?**

Rodinný kamarád byl reklamní režisér. Dělal reklamu na nějaký speciální papír pro děti magic paper. Já byl šikovný na skládání origami (*japonské umění skládání různých motivů z papíru, pozn. red.*), tak mě pozval, abych tam dělal s tím papírem nějaké blbosti. Tak jsem si hrál a dostal za to šek na částku, která by dnes odpovídala deseti tisícům korun. Pro 17letého kluka hodně dobrý. Tak jsem si řekl: Tím chci být! Tehdy jsem dělal gymnázium, v Brazílii nejsou umělecké střední školy. Ale už ve škole jsem dělal divadlo. Chtěl jsem být hercem, ale to by neprošlo...

■ **Proč?**

Jsem z židovské konzervativní rodiny. A měl jsem velké problémy se svým tátou, který byl opravdu velmi konzervativní – v mnoha směrech úžasný člověk, ale velmi uzavřený, suchý a přísný. Chtěl, abych se stal stavebním inženýrem jako on, nejmí se bál toho, že ze mě vyroste umělec, nebo že budu gay.

■ **A vy jste obojí. Ten příběh vaší rodiny je velmi spletitý, řekněte alespoň základní fakta.**

Rodina z tátovy strany přišla z tehdejší Besarábie, nynějšího Moldavska, v roce 1901, vypluli z přístavu v Oděse. Maminka mé mámy se narodila ve Varšavě. Jenže tam



„Vymyslel jsem malinký taneček v brazilském rytmu, a ten taneček se neskutečně ujal. Všichni to znali, lidi posílali videa – a pozor, to bylo v době, kdy nešlo jen tak vzít mobil a cokoliv natočit.“



„Kousek z mé nové série, lidé v tom vidí trs hroznů, ale je to ‚Zavěšený mrak‘.“

byly (protižidovské) pogromy, praděda – do té doby majetný muž, obchodník s látkami i drahými kameny – měl v Polsku velké problémy. V roce 1922 odešli do Brazílie žít nový život, ale přišli o všechno, co měli. Živil se výrobou marmelád. Později si prababička zřídila penzion, který ale zkrachoval. Dávala totiž najíst zadarmo lidem, kteří na to neměli. Jejich dcera, moje babička, zemřela nedávno. Ve 103 letech.

■ **Když se řekne Brazílie, většinu lidí naskočí spíš útočiště nacistických pohlavků po válce...**

Je to absurdní. V jižní Brazílii žili a dodnes žijí vedle sebe rodiny uprchlých Židů i nácků. Radši se nikdo nikoho neptá na jeho minulost. Život jde dál... Hrůza ale je, že na prezidenta tam teď kandiduje ultrapravicák a někteří moji kamarádi Židi mu dělají kampaň. Jsme Židé ze všech stran, můj děda spoluzaložil jednu z prvních synagog v Riu. Ale v Brazílii je rozšířené afrobrazilské spiritistické náboženství Umbanda, které mým rodičům bylo také blízké, takže jsem každý pátek chodil do synagogy, ale jednou za měsíc v sobotu na spiritistické seance. (*Umbanda spojuje africké tradice a křesťanství; věřící vyvolávají duchy, věří na reinkarnaci a černou magii, pozn. red.*) Tátův nejlepší kamarád byl křesťan, takže jsem znal i křesťanské tradice, hlavně Vánoce. Mix kultur a náboženství je mi blízký, mám rád židovské rodinné sešlosti, stej-

ně jako křesťanské Vánoce, baví mě energie spiritistických rituálů. Modlit se můžu kdekoliv, Bůh je pro mě jeden. Ale jednou jsem se na Boha rozčlilil... Když umřela má desetiletá neteř, zabil ji motorkář bez papírů. Před očima jejich rodičům. Poté jsem se zhroutil a s Bohem nějaký čas nepromluvil.

■ **To je mi moc líto. Smířil se nakonec váš otec s tím, jaký jste a čím jste?**

Trvalo to dlouho... Tátovi bylo osmačtyřicet, když jsem se narodil. Od dětství říkal: „Nesed takhle, tak sedí holky. Nejez takhle, tak jedí holky. Nepij takhle, tak pijou holky.“ A já nechápal, oč jde. Ale měl jsem úžasnou babičku, která mi – ještě když jsem sám nevěděl, co to se mnou vlastně je – řekla, že to nebudu mít v životě jednoduché, abych se ale nikdy nevzdal a byl tím, kým být chci. To bylo neskutečně cenné. Plně jsem to pochopil až později... A můj táta to nakonec taky přijal. Můj život v Praze byl pro něj dlouhou dobu tabu.

Když už jsem žil s Radkem (*s partnerem letos slaví dvacet let od seznámení, pozn. red.*), rodiče za námi jezdili do Prahy, my lítali do Brazílie, ale nikdy se nemluvalo o tom, jaký máme vztah, i když to muselo být naprosto

jasný. Pro tátu jsme byli spolubydlíci, kamarádi, nemluvil o tom, na nic se neptal. Až jednoho dne přišel zlom.

■ **Co se stalo?**

Byli jsme s Radkem v Brazílii. On dokáže sníst neskutečné množství ovoce a miluje brazilská manga. Táta přišel do obýváku, podíval se na mísu a povídá: „Nejsou tu žádná manga, Radek nebude mít manga!“ A já na to se smíchem: „No a? Všechny je sežral, takže už je nebude mít, no a co.“ Táta na půl hodiny odešel a vrátil se s plnou taškou. Koupil manga, aby měl Radek radost. Brečel jsem jak želva, pochopil jsem, že ho má rád, že jeho i mě přijímá.

■ **Vraťme se do vašeho dospívání, do Ria.**

Už na základce jsem byl nesoustředěný. Psycholožka říkala, že potřebuju umělecký kroužek, maminka mě přihlásila na výtvarku, pak jsem měl blbý známky, tak mě táta zase od-



Jako dítě skládal origami. Tam to možná celé začalo...

hlásil, a tak furt dokola. Na střední jsem dělal kurz herectví, aby táta nevěděl. Pořád jsem kreslil a maloval. Když jsem poprvé přičichl k scénografii, došlo mi, že to je přesně mezi tím herectvím a výtvarným uměním. Rád hraju, kdykoliv někdo potřebuje obsadit malou roličku, beru to, ale scénografie se ukázala jako smysluplný směr. Ten můj příbuzný mě seznámil s jedním z největších brazilských televizních scénografů, kterému jsem pak dělal asistenta při natáčení reklam a telenovel. Mezitím už jsem byl na vysoké škole v Riu, obor vizuální komunikace, a mezitím jsem pracoval, dělal jsem ve skupině, co připravovala dekorace pro karnevaly, filmy, divadlo. Tak jako pak celý život jsem měl štěstí, nic jsem neplánoval, všechno přicházelo samo. ...

■ A co vás napadlo jít do Československa na DAMU?

Jeden můj šéf vykládal, že tady v 70. letech studoval. A já jsem měl na vysoké škole v Riu problémy, byla tam přísná odborová pravidla, kdo může studovat, kdo naopak pracovat, to bylo složité vyprávění. Byl rok 1989, v Brazílii zase vyhrála parta, která zásadně škrtila peníze vysokým, zejména uměleckým školám. Rozhodl jsem se jít do ciziny. A bylo to jasné! Československo. Praha. DAMU. Moje maminka totiž v Česku taky byla. ...

■ Jak to?

Ona je vědkyně, celý život zasvětila rybám parazitům, a v roce 1988 byla nějakou dobu v Českých Budějovicích (*sídlí tam Parazitologický ústav AV ČR, pozn. red.*). Tak jsem v roce 1989 až 1990 shromažďoval do-

kumenty, doporučení, byl jsem v kontaktu s československým velvyslanectvím v Brazílii, ale všechno bylo složité, zdoluhavé, něco slíbili, pak to bylo jinak, už jsem byl zoufalej, že nic nevyjde, brečel jsem. A maminka mě tehdy porodila podruhé. Koupila mi letenku a řekla mi: „Let!“ A já letěl. Na vlastní pěst.

■ Jak to v Praze vypadalo po příletu?

Jedinou adresu, kterou jsem měl, bylo středisko pro studující cizince v Jindřišské. Tam jsem se zapsal na jazykový kurz. Poslali mě na kolej Kajetánka, kde ubytovávali cizince. Celý jsem si to tam hned vymejčil, byl tam příšerný bordel. Pak jsem šel do nejbližší hospody. Vidím obraz: Se-

„Táta se bál, že ze mě bude umělec, nebo gay.“

dím v hospodě a objednávám si pomocí pantomimy rybu a pivo. Moje první pražské pivo. Vypil jsem ho a ukázal, že dobrý! Palec nahoru, ale číšník myslel, že chci ještě jedno. Tak jsem vypil druhé... Stříh a další obraz: Jdu opilej po ulici a říkám si: „Mám v sobě moře piva a v tom moři plave ryba.“ Počural jsem se smíchy. Bylo 18. srpna 1991 a já byl nejšťastnější chlap na světě.

■ Co bylo dál?

Začal jsem chodit na jazykový kurz a chystal se na přijímačky na DAMU. Ty byly pak v únoru, a dostal jsem se. Z kolejí jsem se přestěhoval do podnájmu, vyšel levněji. A měl jsem štěstí na lidi. Můj první čes-

ký kluk, Tonda – dneska má velké tetovací studio – se znal se spoustou lidí kolem divadla a muziky, seznámil jsem se s Bárou Hrzánovou, se Zuzanou Navarovou, později s Radúzou. Byli jsme pořád v divadlech, nejvíce v Divadle Na zábradlí. V kiněch, na vernisážích, kde se rozlívala frankovka a jedly chlebičky. A mezitím jsem studoval a dělal své první projekty.

■ Jak jste se šzil s češtinou?

Měl jsem štěstí, že tenkrát nikdo nemluvil cizími jazyky, tak jsem se musel hodně snažit, protože jsem mluvit nejen potřeboval, ale hlavně chtěl. Všimla jste si asi, jak jsem málomluvný... (*rozchechtá se, už totiž dobré dvě hodiny vypráví skoro bez přerušení*) Moje sousedka v Nuslích byla pozdější známá tvář Novy Lenka Hornová, měla malého syna, já ho občas hlídala a hodně jsme si povídali. Měl jsem intenzivní kurz na Karlově univerzitě, pak jsem si platil soukromé lekce. Ale hlavně ke mně byli všichni strašně shovívaví a hodní. A povedlo se mi rozemstát pana Maška, technika z Národního divadla, který nás učil a o kterém se říkalo, že je to největší suchar na světě. Na jedné zkoušce se ptal, jaké druhy dřeva se používají na kulisy. A já řekl: „Smrt a borovička.“ Pan Mašek zmizel za dveřma a paní sekretářka pak říkala, že poprvé viděla, že má všechny zuby, jak se chechtal. A já dostal přezdívku Smrt a Borovička.

■ Už máte sny v češtině?

Většinou ano. V portugalštině jen nadávám a počítám. Nesmírně osvobozující pro mě bylo, když jsem začal v češtině číst.

■ Jak jste si zvykl na místní zimu?

Když jsem tady byl první rok, tak přišla zvlášť krutá zima, bylo až minus dvacet pětadvacet stupňů. Na brazilském velvyslanectví mi jeden člověk říkal, že v zimě se opravdu musí nosit čepice, protože někde je taková zima, že uši omrznou, pak se do nich cvrnkne a ony upadnou.

■ A vy jste tomu věřil?

Vy se smějete, Lenko, ale já jsem strašně důvěřivý až naivní člověk. Psal se únor 1992 a probudil jsem se a byla mi zima. Koukám na teploměr, minus 24 stupňů... asi se rozbil... Tak jsem se vypravil ven, ale sotva jsem strčil nos do mrazu, upaloval jsem zpátky do postele. Nikam nejdu, vždyť by mi upadly uši! Za dva dny přišla sousedka, že volají ze školy, kde jsem. Šel jsem k telefonu: „Jak ve škole? Vy chodíte v tom mrazu ven?“ divil jsem se. Měli ze mě hroznu legraci, druhý den jsem si vzal tlustou čepici a šel tedy do školy.

■ Kdy jste se rozhodl tady zůstat?

Blížil se konec školy, lidi se ptali, co dál... jestli se vrátím, zůstanu, ale já se soustředil na diplomku. A v září 1998 jsem se seznámil s tímhle pánem (*usměje se na Radka, který s námi sedí v obýváku*). Během několika dnů jsme spolu začali bydlet. A pak jsem si už neuměl představit, že bych se vrátil. Já nikdy neměl žádné plány. A byla 90. léta. Od roku 1993 jsem byl prvním latinsko-americkým dýdžejem v Česku. DJ Tucano. Živilo mě to. Hrál jsem v klubech, pak i na svatbách, kongresech, soukromých akcích.

■ Po škole jste dělal scénografii v nějakém divadle, nebo jste rovnou dostal příležitost v televizi?

Neměl jsem navázané ty správné vztahy jako jiní, takže jsem po škole zůstal bez práce. Dělal jsem jen pro Valtický barokní festival, díky kterému jsem se dostal k nějakým operám a operetám, ale k uživení to nebylo. A já stejně cítil, že jsem televizní člověk. Mluvil jsem o tom hodně s Lenkou Hornovou a ona mi jednoho dne dala kontakt na grafické oddělení Novy s tím, že se chystá *Občanské judo*, že bych mohl zkusit udělat nějaký návrh znělky. Řekl jsem jim tam nějaký svůj nápad, pak jsem byl na pohovoru s panem Železným... A tu znělku jsem udělal. A pak už to jelo samo! Zažil jsem úžasná televizní léta, velkou jízdu.

„Žijí tam vedle sebe rodiny uprchlých Židů i nácků.“

Pak pan Železný na Nově skončil, později odešel i „můj“ režisér, se kterým jsem pracoval, a já s ním. Šli jsme do České. A jízda pokračovala. Dokud se to nesesypalo.

■ Co se stalo?

Už jsme spolu dělali opravdu dlouho, ponorka, nějaké podrazy... už to nešlo. Byl jsem v prdeli. Umřel mi táta, sebevědomí jsem měl na nule, končilo natáčení *Star-Dance IV*. Seděl jsem tam někde na schodech a vypadal asi jako hromádka neštěstí. Přišla za mnou Monika Absolonová, kterou jsem vůbec neznal: „Nevím, co ti je, ale něco s tím dělej, tohle si nezasloužíš.“ Pak Veronika Žilková: „Vyser se na všechno,



Ricardo Hoineff: *Řetěz světla*

dělej, co musíš...“ A tak jsem se rozhodl pro profesní „rozvod“, po 11 letech s člověkem, se kterým jsem trávil nejvíce času a udělali jsme spolu ty nejlepší věci. Ale věděl jsem, že tu změnu musím udělat.

■ Bylo vám čtyřicet a udělali jste zásadní obrat. Vyučil jste se sklářem. Jak vás to napadlo?

Tři roky předtím obnovil Radovan Novotný, jeden úžasný šílenec v Novém Boru, tradici tamního masopustu. Zjistil, že hodně lidí z Liberecka odešlo v 19. století do Brazílie (*stejně jako Severní Amerika, nabízela i Jižní a Střední Amerika půdu, nový život za oceánem hledali lidé ze všech koutů Ev-*



„To je moje ‚bar micva‘. Je mi třináct let. Chlapec se stává v očích židovské komunity dospělým a poprvé veřejně čte z Tóry.“



S maminkou, tatínkem a přítelem Radkem na výletě v Drážďanech, 2005.



Je „odkojený“ karnevalem v Riu. Ten ho inspiroval i při vymýšlení instalací pro první masopust v severočeském Novém Boru.



ropy, pozn. red.), a tak se rozhodl, že první masopust udělá v duchu karnevalu v Riu... A někdo mu na mě dal tip. Udělal jsem pro ten karneval instalaci, takové obří panenky. Mělo to úspěch, chovali se ke mně jak k národnímu umělci. A pak nás vzali na hutě. A já poprvé viděl, jak se fouká sklo. Byl jsem z toho v úžasu, v transu! Ale zároveň jsem byl nasranej. Proč jsem tohle neviděl před dvaceti lety?! Už to nestihnu, je mi čtyřicet... Uf. Byl jsem nešťastnej, že nemůžu vrátit čas. V dalších letech jsem v Boru ještě párkrát byl, ta sklářská škola tam na mě pořád mrkala, ale já neměl čas. Když jsem se rozhodl, že skončím v televizi, najednou jsem ten čas měl. Nastoupil jsem do několikátýdenního sklářského kurzu, ale nakonec z toho byly tři školní roky... Když jsem odcházel z televize, byla hospodářská krize, všude se škrtily rozpočty, byl jsem přesvědčený, že práce už pro mě nebude, tak jsem se na to vykašlal a soustředil se na sklo. Ale pak mi začali zase volat a já nabíral i televizní zakázky.

■ A stihal jste oboje?

Dělil jsem týden na Prahu a Nový Bor. Do té doby jsme byli s Radkem pořád spolu, najednou jsem ho nechával každý týden pár dní doma, ale on mě neskutečně podporoval. Bydlel jsem tam na internátě, v dívčím patře, aby nebyly problémy, protože jeden kamarád mě varoval, ať se nenechám ubytovat s těmi 14letými kluky. „Jeden ze zlostí řekne: Ricardo mě osahá-

val. A než to vysvětlíš, jsi ve vězení.“ Nakonec jsem skončil u holek na patře a byly to tři krásné roky mého života. Jsem diplomovaný specialista v oboru „Foukání a navrhování uměleckého skla“. Televizi dělám, pořád mě baví, i když ty časy, kdy jsem měl obrovskou tvůrčí svobodu, se už asi nevrátí. Dnes o všem rozhoduje spousta lidí, každý chce nějak zasáhnout, už mě to tolik nebere, když do toho nemůžu dát celou svoji osobnost, když už to není moje dílo. Se sklem je to naopak. Tam jsem jen já a sklo. Je to můj nápad, můj příběh.

■ Čím vás sklo uhranulo?

„Vy chodíte v tom mrazu ven? divil jsem se.“

Je to jeden z nejkřehčích materiálů, ale jen po mechanické stránce. Po stránce chemické naopak materiál nejtrvanlivější. Já těžce prožívám, když končí natáčení a musíme bourat dekorace. Když jsme dělali předminulou řadu *StarDance*, skoro jsem plakal, když jsme bourali dekorace. Vyrábělo je tolik šikovných truhlářů, malířů... Musel jsem zase rychle ke sklu, které nekončí. Scénografie je teď a tady. Sklo je napořád.

■ **Svá skleněná díla už vystavujete, vyrobil jste taky cenu pro nejlepší učitele**

a učitelky Global Teachers Prize. Vy ale sklo nefoukáte. Jakou metodou s ním tedy pracujete?

Koupili jsme na Novoborsku chalupu. A máme v ní pec. Na lehání...

■ Myslíte na ležení na peci?

Nééé (směje se). Lehání, to je metoda zpracování skla (to za vysokých teplot vteče, tzv. lehá, do předem připravené formy, pozn. red.). Jsou pece na foukání skla, takové ty klasické, pak pece, které vypadají spíš jako obří toustovač nebo gril, ve kterých se sklo zapéká a lehá, lisuje. Ta moje má 1 x 2 metry, udělá 900 stupňů. Sklo mi připraví kluci na hutích, já si s ním pak hraju v té své peci, kde se deformuje, taví, jednotlivé kusy se spojují a prolínají. Foukání skla mi totiž nedává možnost si s věcí moc hrát, aranžovat ji, to musíte mít přesně v hlavě, co s tím chcete udělat, a pak už jen foukat. Jenže já začal ve 40 letech, nikdy nebudu umět to, co někdo, kdo to dělá od čtrnácti. Technika, kterou jsem si vymyslel, mi dává možnost si to v klidu poskládat a naaranžovat a pak pec zavřít a nechat to trochu náhodě, co se uvnitř stane. Ale zároveň to mít i trochu pod kontrolou, můžu pec otevírat a zavírat. Ještě to není, už to je! Vychytat ten okamžik. Občas mi to sežehne chlupy na rukách... ale jsem šťastný.

Lenka Vrtilková Nejezchlebová

